

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-1001

M.A. (Part I) (Sem. I) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Compulsory Paper)

PO-C1 : Political Theory

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Define Political Theory. Mention its nature and significance.
  - (b) Explain “Liberal Democracy tends to perpetuate the economic division of the society.”

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Take a brief review of various trends in Feminism.
  - (b) Explain Neoliberal perspective of the state.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain Haycks theory of Justice.
  - (b) Discuss, “Idea of equality postulates social change”.

P.T.O.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
- (a) Positive and negative liberty.
  - (b) Communication perspective.
  - (c) Moral foundation of rights.
  - (d) Extent of political obligation.
5. Attempt any *two* short notes : [10]
- (a) Resurgence of political theory
  - (b) Various models of social justice
  - (c) Relations between rights and duties
  - (d) Redical theory of Democracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) राजकीय सिद्धांताची व्याख्या द्या. त्याचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
  - (ब) “उदारमतवादी लोकशाही समाजातील वर्गविभाजनाला स्थायित्व प्रदान करते.” स्पष्ट करा.
2. कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) स्त्रीवादाच्या विविध प्रवाहांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
  - (ब) राज्याचा नवउदारमतवादी परिप्रेक्ष्य स्पष्ट करा.

3. कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) हायेक याचा न्यायसिद्धांत स्पष्ट करा.
(ब) “समतेची कल्पना सामाजिक बदलाची मागणी करते.” चर्चा करा.
4. कोणत्याही दोन टीपा लिहा : [10]
(अ) सकारात्मक व नकारात्मक स्वातंत्र्य
(ब) समुदायवादी परिप्रेक्ष्य
(क) हक्कांचे नैतिक अधिष्ठान
(ड) राजकीय आबंधनाची मर्यादा.
5. कोणत्याही दोन टीपा लिहा : [10]
(अ) राजकीय सिद्धांताचे पुनःनिर्माण
(ब) सामाजिक न्यायाची विविध प्रारूपे
(क) हक्क व कर्तव्ये यातील संबंध
(ड) लोकशाहीचा मूलगामी सिद्धांत.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-1002

M.A. (Part I) (First Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Compulsory Paper)

PO-C2 : Public Administration

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Explain the difference between Public Administration and Private Administration.

Or

(b) What is Bureaucracy ? Discuss the merits and demerits of Bureaucracy.

2. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Explain the role of Judiciary in Administrative Control.

Or

(b) Explain the relation between Civil Society and Public Administration.

P.T.O.

3. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) What is development administration ? Explain the nature of development administration.

Or

(b) Explain the system approach to study of Public Administration.

4. Attempt any *two* short notes : [10]

(a) Political neutrality

(b) Decision-making approach

(c) Concept of Good Governance

(d) Scope of Public Administration.

5. Attempt any *two* short notes on : [10]

(a) Ethics in Administration

(b) Public Choice Approach

(c) Administrative Corruption

(d) Lokayukta.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

(अ) लोकप्रशासन आणि खाजगी प्रशासन यांतील फरक स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) नोकरशाही म्हणजे काय ? नोकरशाहीच्या गुण-दोषांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

(अ) प्रशासनावरील नियंत्रणात न्यायमंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) नागरी समाज आणि लोकप्रशासन परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

(अ) विकास प्रशासन म्हणजे काय ? त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) लोकप्रशासन अभ्यासाचा व्यवस्था दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टीपा लिहा : [10]

(अ) राजकीय तटस्थता

(ब) निर्णय निर्धारण दृष्टिकोण

(क) सुशासनाची संकल्पना

(ड) लोकप्रशासनाची व्याप्ती.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टीपा लिहा : [10]

(अ) प्रशासनातील नितीमुल्ये

(ब) लोकनिवड दृष्टिकोण

(क) प्रशासकीय भ्रष्टाचार

(ड) लोकायुक्त.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-1003

M.A. (Part I) (I Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Compulsory Paper)

PO-C3 : Political Institutions in India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Take a brief review of the steps adopted by the constitutional framers to achieve the goal of 'Unity in Diversity'.
  - (b) Write an essay on Legislative Supremacy.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain structure, power and functions of National Human Right Commission.
  - (b) Comment on the relationship between the President and the Prime Minister in the contexts of Coalition Government.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Evaluate the causes of stresses in Indian Federalism and the ways to resolve them.
  - (b) Examine the role of the Judiciary in Indian acting as a guardian of the Fundamental Rights.

P.T.O.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
- (a) Collective Responsibility
  - (b) Judicial Activism
  - (c) Role of Governor
  - (d) Central Information Commission.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
- (a) Demand for State Autonomy
  - (b) Strong Centre Framework
  - (c) Features of Indian Democracy
  - (d) Article-368.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) 'विविधतेत एकता' जपण्यासाठी घटनाकारांनी कोणती पावले उचलली ? याचा थोडक्यात आढावा घ्या.
  - (ब) 'कायदेमंडळाचे सर्वश्रेष्ठत्व' यावर निबंध लिहा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची रचना, अधिकार व कार्य स्पष्ट करा.
  - (ब) आघाडी शासनाच्या संदर्भात राष्ट्रपती व पंतप्रधान यातील परस्पर संबंधावर भाष्य करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) भारतीय संघराज्यातील ताणतणावांच्या कारणांचे मुल्यमापन करून त्यांच्या सोडवणुकीच्या संदर्भात उपाययोजना सांगा.
  - (ब) मुलभूत हक्काच्या संरक्षणार्थ भारतीय न्यायमंडळाच्या कामगिरीचे परीक्षण करा.

4. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टीपा लिहा : [10]
- (अ) सामुहिक जबाबदारी
  - (ब) न्यायालयीन सक्रियता
  - (क) राज्यपालाची भूमिका
  - (ड) केंद्रीय माहिती आयोग.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर थोडक्यात टीपा लिहा : [10]
- (अ) राज्याच्या स्वायत्ततेची मागणी
  - (ब) सामर्थ्यशाली केंद्रशासनाचा आकृतीबंध
  - (क) भारतीय लोकशाहीची वैशिष्ट्ये
  - (ड) कलम-368.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-1004

M.A. (Part I) (I Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper I)

PO-01 : Modern Political Ideologies

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Write the meaning of Liberalism. Explain the features of Liberalism.

Or

(b) Explain the nature and types of Feminism.

2. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Explain the elements of Nationalism.

Or

(b) Discuss the principles of Fascism.

3. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) State features of Democratic Socialism.

Or

(b) Discuss the nature of Environmentalism.

P.T.O.

4. Attempt any *two* of the following : [10]
(a) Green Peace Movement
(b) Role of Feminism
(c) Importance of Liberalism
(d) Fabian Socialism.
5. Attempt any *two* of the following : [10]
(a) Corporate State
(b) Reactionary Nationalism
(c) Scientific Socialism
(d) Women Empowerment.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) उदारमतवादाचा अर्थ सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) स्त्रीवादाचा स्वरूप व प्रकार स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) राष्ट्रवादाचे घटक स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) फॅसिझमच्या तत्वांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) लोकशाही समाजवादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
(ब) पर्यावरणावादाच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) हरित शांतता चळवळ
  - (ब) स्त्रीवादाची भूमिका
  - (क) उदारमतवादाचे महत्त्व
  - (ड) फेबीयन समाजवाद.
5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) महामंडळात्मक राज्य
  - (ब) प्रतीगामी राष्ट्रवाद
  - (क) शास्त्रीय समाजवाद
  - (ड) स्त्रीयांचे सक्षमीकरण.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-1005

M.A. (Part-I) (I Sem.) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper)

(PO-02 : Political Thinking in Modern Maharashtra)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain Lokmanya Tilak's doctrine of Chatusutri.
  - (b) Critically examine the Sarvodaya Society of Vinona Bhave.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Evaluate the views on gender equality of Tarabai Shinde.
  - (b) Write an essay on Mahatma Phule's contribution to social movement.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Write an essay on Agarkar's views on liberation of Women.
  - (b) Critically examine Chiplunkar's views on social reforms.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
  - (a) V.R. Shinde's views on women
  - (b) Acharya Jawadekar and Socialism

P.T.O.

- (c) Ranade and Theism
(d) V.D. Savarkar's views on Militarisation.

5. Attempt any *two* short notes : [10]

- (a) Indian National Movement
(b) Views on Hindu Nationalism
(c) Social and political ideas of V.R. Shinde
(d) Agarkar critique of Hindu Society.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) लोकमान्य टिळकांचा चतुःसूत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.
(ब) विनोबा भावे यांच्या सर्वोदय समाजाची चिकित्सा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) ताराबाई शिंदे यांच्या स्त्री-पुरुष समानतेच्या विचारांचे परीक्षण करा.
(ब) महात्मा फुले यांचे सामाजिक चळवळीतील योगदान विषयावर निबंध लिहा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) आगरकरांच्या स्त्रियाच्या मुक्ततेबद्दलच्या विचारांवर निबंध लिहा.
(ब) सामाजिक सुधारणाबद्दल असलेले चिपकूणकरांच्या मतांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

4. खालीलपैकी कोणताही दोन टीपा लिहा : [10]
- (अ) वि.रा. शिंदेचे स्त्रीयांबद्दलचे विचार
  - (ब) आचार्य जावडेकर आणि समाजवाद
  - (क) रानडे आणि ईश्वरवाद
  - (ड) वि.दा. सावरकरांचा लष्करीकरणाचा विचार.

5. खालीलपैकी दोन टीपा लिहा : [10]
- (अ) भारतीय राष्ट्रीय चळवळ
  - (ब) हिंदू राष्ट्रवाद
  - (क) वि.रा. शिंदे यांचे सामाजिक व राजकीय विचार
  - (ड) आगरकरांची हिंदू समाजाची समीक्षा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-1006

M.A. (Part-I) (I Sem.) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper)

(PO-03 : India's Foreign Policy Optional)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Discuss various challenges before India's Foreign Policy.
  - (b) Discuss India and West Asia relations.
2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain the border disputes between India and China.
  - (b) Explain India's role in Arms control.
3. Answer any *one* question of the following : [10]
  - (a) Discuss the development of relations between India and European Union after cold-war.
  - (b) Discuss India's economic policy in the context of globalisation.
4. Answer any *two* short notes : [10]
  - (a) Energy Security Policy of India.
  - (b) Kashmir Issue

P.T.O.

- (c) Indo-Japan relations
(d) Indo-US relations in the context of terrorism.

5. Answer any *two* short notes on : [10]

- (a) Role of Parliament in Making India's Foreign Policy
(b) India-Sri Lanka relations
(c) Nuclear status of India
(d) Issue of Naxalism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [10]

- (अ) भारताच्या परराष्ट्रधोरणापुढील आव्हानांची चर्चा करा.
(ब) भारत आणि पश्चिम आशिया संबंधांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [10]

- (अ) भारत आणि चीनमधील सीमावाद स्पष्ट करा.
(ब) शस्त्रनियंत्रणामधील भारताची भूमिका स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [10]

- (अ) शीतयुद्धानंतर भारत आणि युरोपीय समुदायामधील संबंधामधील विकास स्पष्ट करा.
(ब) जागतिकीकरणाच्या संदर्भात भारताच्या आर्थिक धोरणाची चर्चा करा.

4. कोणत्याही दोन टीपा लिहा : [10]

- (अ) भारताचे उर्जा सुरक्षा धोरण
- (ब) काश्मीर प्रश्न
- (क) भारत-जपान संबंध
- (ड) दहशतवादाच्या संदर्भात भारत-अमेरिका संबंध

5. कोणत्याही दोन टीपा लिहा : [10]

- (अ) भारताच्या परराष्ट्रधोरणनिर्मितीत संसदेची भूमिका
- (ब) भारत-श्रीलंका संबंध
- (क) भारताचा आण्विक दर्जा
- (ड) नक्षलवादाचा प्रश्न.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-1007

M.A. (Part-I) (I Sem.) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper)

(PO-04 : Inequality and Exclusion)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Write an essay on the different manifestations of the idea of Exclusion.

(b) Discuss the socio-political dimensions of the concept of Class.

2. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Ethnicity has emerged as the new basis of the identity politics. Comment.

(b) Discuss the linguistic movements in the North-East India.

3. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Discuss the strategies of empowerment of women in India.

(b) Critically examine the issue of caste discrimination in India.

P.T.O.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
(a) Apartheid
(b) Affirmative Action
(c) Liberal feminism
(d) Explain the concept of Class.
5. Attempt any *two* short notes : [10]
(a) Idea of inequality
(b) Policy of Reservation
(c) Globalisation and labour
(d) Legacy of gender identity.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) वगळलेले जातीसमूह या संकल्पनेचे विविध अविष्कार यावर निबंध लिहा.
(ब) 'वर्ग' या संकल्पनेच्या सामाजिक राजकीय पैलुंची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) "वांशिकता अस्मितेच्या राजकारणाचा नवा आधार बनला आहे" भाष्य करा
(ब) ईशान्य भारतातील भाषिक चळवळीची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) भारतीय स्त्रियांच्या सक्षमीकरणाच्या व्यूहरचनांची चर्चा करा.
(ब) भारतातील जाती-भेद प्रश्नांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

4. खालीलपैकी कोणताही दोन टीपा लिहा : [10]
- (अ) वंश भेदाचे धोरण
  - (ब) सकारात्मक कृती
  - (क) उदारमतवादी स्त्रीवाद
  - (ड) वर्ग संकल्पना स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी दोन टीपा लिहा : [10]
- (अ) विषमतेची संकल्पना
  - (ब) आरक्षणाचे धोरण
  - (क) जागतिकीकरण आणि मजूर
  - (ड) लिंगभेदाची परंपरा.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-2001

M.A. (Part I) (Sem. II) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C4 : Public Policy

(Compulsory Paper)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (i) Explain the limitations of Education Policy of India.
  - (ii) Discuss the concept, nature and scope of public policy.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (i) Discuss the impact of Globalization on policy making process.
  - (ii) Explain in detail the role of Governmental Organizations involved in the policy making process.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (i) Take a brief review of the evolution of the discipline of public policy.
  - (ii) What is Policy Implementation ? Discuss the importance of policy implementation and evaluation in policy making.

P.T.O.

4. Attempt any *two* of the following : [10]
- (i) Significance of Policy Science
  - (ii) Natural Rural Health Mission
  - (iii) Group Approach
  - (iv) Sarva Shiksha Abhiyan.
5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (i) Right to Education
  - (ii) New Industrial Policy of India
  - (iii) Rational Choice Approach
  - (iv) Incremental Approach.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (i) भारताच्या शैक्षणिक धोरणाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
  - (ii) सार्वजनिक धोरणाची संकल्पना, स्वरूप आणि व्याप्ती यांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (i) धोरण निर्मिती प्रक्रियेवरील जागतिकीकरणाच्या परिणामाची चर्चा करा.
  - (ii) धोरण निर्मिती प्रक्रियेत सहभागी होणाऱ्या शासकीय संरचनांची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (i) सार्वजनिक धोरण शास्त्रशाखेच्या विकासाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- (ii) धोरण अंमलबजावणी म्हणजे काय ? धोरण निर्मिती प्रक्रियेतील अंमलबजावणी आणि धोरणाचे मूल्यमापनाचे महत्त्व विशद करा.

4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]

- (i) धोरणशास्त्राचे महत्त्व
- (ii) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान
- (iii) गटविषयक दृष्टिकोन
- (iv) सर्व शिक्षा अभियान.

5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]

- (i) शिक्षणविषयक हक्क
- (ii) भारताचे नवे औद्योगिक धोरण
- (iii) विवेकी दृष्टिकोन
- (iv) वाढीचा दृष्टिकोन.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-2002

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICS

(PO-CS : Issues in the World Politics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* : [10]
  - (a) Explain the internal determinants of foreign policy behaviour.
  - (b) Write an essay on the nuclear proliferation.
2. Answer any *one* : [10]
  - (a) Critically examine the causes of Civil War.
  - (b) Write an essay on the issue of energy security.
3. Answer any *one* : [10]
  - (a) Write an essay on different methods of coercive diplomacy.
  - (b) Critically examine the causes of armed conflict.
4. Answer any *two* : [10]
  - (a) Issue of migration
  - (b) International terrorism
  - (c) Soft power approach
  - (d) Information Revolution.

P.T.O.

5. Answer any two : [10]
- (a) Multinational Corporations
  - (b) European Union
  - (c) Humanitarian Intervention
  - (d) Issue of food security.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या : [10]
  - (अ) परराष्ट्र धोरण वर्तणुकीचे अंतर्गत घटक स्पष्ट करा.
  - (ब) अण्वस्त्र प्रसारावर निबंध लिहा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या : [10]
  - (अ) यादवी मुद्धाच्या कारणांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
  - (ब) उर्जा सुरक्षितेच्या समस्येविषयी निबंध लिहा.
3. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर द्या : [10]
  - (अ) पाशवी राजनयाच्या विविध पद्धतींवर निबंध लिहा.
  - (ब) शस्त्रास्त्र संघर्षाच्या कारणांचे परीक्षण करा.
4. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [10]
  - (अ) स्थलांतराची समस्या
  - (ब) आंतरराष्ट्रीय दहशतवाद

- (क) मृदूसत्ता दृष्टिकोन
- (ड) माहितीची क्रांती

5. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[10]

- (अ) बहुराष्ट्रीय कंपन्या
- (ब) यूरोपीय समुदाय
- (क) मानवतावादी हस्तक्षेप
- (ड) अन्नसुरक्षिततेची समस्या.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-2003

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Compulsory Paper)

(PO-C06 : Comparative Politics)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain the “approach of the structural-functionalism” of comparative politics.
  - (b) Discuss the challenges of constitutionalism.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain the differences between interest group and political parties.
  - (b) Role of Military and Police in democratic system.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Discuss the nature and types of modern Legislature.
  - (b) Discuss the recent trends in federalism.

4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (a) Multi-party system
  - (b) Judicial review in U.S.A.
  - (c) Demerits of Bureaucracy
  - (d) Co-operative federalism.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Judicial activism
- (b) Social movement
- (c) Role of political parties in communist system
- (d) Function of Bureaucracy.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) तुलनात्मक राजकारणाचा 'रचनात्मक कार्यवादी दृष्टिकोन' स्पष्ट करा.
- (ब) घटनावादासमोरील आव्हानांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) हितसंबंधी गट आणि राजकीय पक्ष यातील फरक स्पष्ट करा.
- (ब) लोकशाही व्यवस्थेतील 'लष्कर व पोलिसांची' भूमिका.

3. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) आधुनिक कायदेमंडळाच्या स्वरूप व प्रकारांची चर्चा करा.
- (ब) संघराज्यावादातील आधुनिक प्रवाहांची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणतेही दोन थोडक्यात टिपा लिहा : [10]
- (अ) बहुपक्षपद्धती
  - (ब) अमेरिकेतील न्यायालयीन पुनर्विलोकन
  - (क) नोकरशाहीचे दोष
  - (ड) सहकारी संघराज्यवाद.
5. खालीलपैकी कोणतेही दोन थोडक्यात टिपा लिहा : [10]
- (अ) न्यायालयीन सक्रियता
  - (ब) सामाजिक चळवळ
  - (क) साम्यवादी व्यवस्थेतील राजकीय पक्षांची भूमिका
  - (ड) नोकरशाहीची कार्ये.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-2004

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE (Optional Paper)

PO-05 : Political Process in Maharashtra

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Discuss the growing impact of urban politics in Maharashtra.
  - (b) Explain the causes of regional imbalance of Maharashtra.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Illustrate the influence of Co-operative Movement on the Politics of Maharashtra.
  - (b) Explain the features of coalition politics in Maharashtra.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Comment on the progress of dalit politics of Maharashtra.
  - (b) Explain the limitations of Maratha caste politics in Maharashtra.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
  - (a) Demand of separate Vidarbha state
  - (b) Impact of 73rd amendment on rural politics
  - (c) Implementation of Nagpur Agreement
  - (d) Challenges before Maratha Leadership.

P.T.O.

5. Attempt any *two* short notes : [10]
- (a) Politics of Mumbai
  - (b) Non-Brahmin Movement
  - (c) Politics of Peasant Organizations
  - (d) Features of rural local politics after 1992.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) महाराष्ट्राच्या शहरी राजकारणाच्या वाढत्या प्रभावाची चर्चा करा.
  - (ब) महाराष्ट्रातील प्रादेशिक असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) महाराष्ट्राच्या राजकारणावरील सहकारी चळवळीचा प्रभाव स्पष्ट करा.
  - (ब) महाराष्ट्रातील आघाड्यांच्या राजकारणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) महाराष्ट्रातील दलित राजकारणाची वाटचाल स्पष्ट करा.
  - (ब) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील मराठा जातीच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा : [10]
  - (अ) स्वतंत्र विदर्भ राज्याची मागणी
  - (ब) 73च्या घटनादुरुस्तीचे ग्रामीण राजकारणावरील परिणाम
  - (क) नागपूर कराराची अंमलबजावणी
  - (ड) मराठा नेतृत्वासमोरील आव्हाने

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा :

[10]

(अ) मुंबईचे राजकारण

(ब) ब्राह्मणेत्तर चळवळ

(क) शेतकरी संघटनांचे राजकारण

(ड) 1992 नंतरच्या ग्रामीण स्थानिक राजकारणाची वैशिष्ट्ये.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-2005

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICAL SCIENCE (Optional Paper)
PO-06 : State Politics in India
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain the changing nature of party competition in Indian politics.
  - (b) Write an essay on Orissa's backwardness.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Comment on the position of BJP vis-a-vis state politics in India.
  - (b) Comment on the issue of communal politics in Punjab.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Critically examine the issue of caste discrimination in India.
  - (b) "Ethnicity has emerged as the new basis of identity politics".
Comment.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
  - (a) AIADMK
  - (b) Issue of Belgaum
  - (c) Demand for separate state of Vidarbha
  - (d) ULFA

P.T.O.

5. Attempt any *two* short notes : [10]
- (a) Dalit politics in Uttar Pradesh
  - (b) Rise of Middle Peasant Castes
  - (c) States Reorganisation Commission
  - (d) KHAM alliance in Gujrat.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) भारतीय राजकारणातील पक्षीय स्पर्धेचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.
  - (ब) ओडिशाच्या मागासलेपणावर निबंध लिहा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) “भारतातील राज्यांच्या राजकारणात भाजपचे स्थान” यावर भाष्य करा.
  - (ब) पंजाबमधील जमातवादी राजकारणाच्या मुद्द्यावर भाष्य करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) भारतातील जाती-भेद प्रश्नाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
  - (ब) “वंशिकता अस्मितेच्या राजकारणाचा नवा आधार बनला आहे.” भाष्य करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा : [10]
  - (अ) ऐ.आय.ऐ.डी.एम.के. [AIADMK]
  - (ब) बेळगावचा प्रश्न
  - (क) विदर्भाची वेगळ्या राज्याची मागणी
  - (ड) उल्फा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा :

[10]

(अ) उत्तरप्रदेशातील दलित राजकारण

(ब) मध्यम शेतकरी जातीचा उदय

(क) राज्य पुनर्रचना आयोग

(ड) गुजरातमधील 'खाम' युती.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-2006

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE (Optional Paper)

PO-07 : Human Rights

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* question of the following : [10]

- (1) What are the Individual and Group Rights ? Discuss the features and differences between the two.
- (2) Briefly describe the universalist conception of Human Rights.

2. Attempt any *one* question of the following : [10]

- (1) Write an essay on the role of social movements in the protection of Human Rights.
- (2) Explain the provisions of Human Rights as mentioned in the Indian Constitution.

3. Attempt any *one* question of the following : [10]

- (1) Examine terrorism as a challenge to Human Rights.
- (2) Discuss the origin and development of Human Rights through the effort of the U.N.O.

P.T.O.

4. Attempt any *two* of the following : [20]
- (1) Issues involved in the Human Rights Movement of displaced.
  - (2) Dalit Movement and Human Rights
  - (3) Success of Human Rights Organizations in the world
  - (4) United Nations Covenant on Civil and Political Rights.
5. Answer any *two* of the following : [10]
- (1) Functions of National Commission for Minorities in India
  - (2) Relation between Globalization, Democracy and Human Rights
  - (3) Rights of Women
  - (4) National Human Rights Commission.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (1) व्यक्तिगत व गटाचे हक्क म्हणजे काय ? या दोघांमधील वैशिष्ट्यांचा व फरकाची चर्चा करा.
  - (2) मानवी हक्क विषयक वैश्विक संकल्पना स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (1) मानवी हक्क संरक्षणातील सामाजिक चळवळीची भूमिका यावर निबंध लिहा.
  - (2) भारतीय संविधानात नमूद करण्यात आलेल्या मानवी हक्क विषयक तरतुदी स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (1) “दहशतवाद मानवी हक्कांना एक आव्हान आहे” परिक्षण करा.
  - (2) संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या प्रयत्नांतून मानवी हक्कांच्या उगमाची व विकासाची चर्चा करा.

4. खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा : [10]

- (1) विस्थापितांच्या चळवळीपुढील महत्वाचे मुद्दे
- (2) दलीत चळवळी आणि मानवी हक्क
- (3) जागतिक मानवी हक्क संघटनांचे यश
- (4) संयुक्त राष्ट्रसंघटनेच्या सनदेतील नागरी व राजकीय हक्क

5. खालीलपैकी कोणतेही दोनची उत्तरे लिहा : [10]

- (1) भारतातील 'राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोगाची' कार्ये.
- (2) जागतिकीकरण, लोकशाही व मानवी हक्क यांच्यातील संबंध
- (3) महिलांचे हक्क
- (4) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-2007

M.A. (Part I) (II Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-08 : Social Movements in India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any *one* question : [10]
  - (a) Write an essay on the types of social movement in India.
  - (b) Explain the issue of Human Rights in detail.

2. Answer any *one* question : [10]
  - (a) State the main phases of development of women's movement in India.
  - (b) Describe the various challenges to the development agenda of the state with reference to civil society.

3. Answer any *one* question : [10]
  - (a) Discuss the contribution of Dalit Panthers to Anti-Caste Movement in India.
  - (b) Explain the issue of land reforms in India.

P.T.O.

4. Answer any *two* questions : [10]

- (a) Hamal Panchayat in Pune
- (b) Dalit Movement
- (c) Role of Caste in Indian Politics
- (d) Women's reservation.

5. Answer any *two* questions : [10]

- (a) Women and domestic violence
- (b) Bharatiya Kisan Union
- (c) Farmers' Movement
- (d) OBC Mobilization.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [10]

- (अ) भारतातील सामाजिक चळवळींच्या प्रकारांवर निबंध लिहा.
- (ब) मानवी हक्कांच्या प्रश्नावर सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [10]

- (अ) भारतातील स्त्रीचळवळींच्या विकासाच्या प्रमुख अवस्था सांगा.
- (ब) नागरी समाजाच्या संदर्भात राज्याच्या विकास कार्यक्रमांना येणाऱ्या विविध आव्हानांचे वर्णन करा.

3. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : [10]

- (अ) भारतातील जातीविरोधी चळवळीला दलित पंथरच्या योगदानाची चर्चा करा.
- (ब) भारतातील जमीन सुधारणेच्या प्रश्नाचे स्पष्टीकरण द्या.

4. कोणत्याही दोनची उत्तरे लिहा : [10]
- (अ) पुण्यातील हमाल पंचायत
(ब) दलित चळवळ
(क) भारतीय राजकारणातील जातीची भूमिका
(ड) महिला आरक्षण
5. कोणत्याही दोनची उत्तरे लिहा : [10]
- (अ) स्त्री व कौटुंबिक हिंसाचार
(ब) भारतीय किसान युनियन
(क) शेतकरी चळवळ
(ड) ओबीसी कृतिप्रवणता.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-3001

M.A. (Part II) (Sem. III) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C7 : Political Thinking in Modern India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain Ram Manohar Lohia's views on Liberty, Equality and Justice.
  - (b) Discuss Dr. Ambedkar's views on Liberal Democracy.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain M. N. Roy's views on Economy Development.
  - (b) Explain P. Nehru's views on Modern India.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain Jay Prakash Narayan's views on Swarajya.
  - (b) Explain Lokmanya Tilak's views on Nationalism.

P.T.O.

4. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Gandhi's views on Sarvodaya.
- (b) Nehru's views on Socialism.
- (c) Raja Ram Mohan Roy and Liberalism.
- (d) Periyar's views on Liberty.

5. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Lokmanya Tilak's views on Social Reforms.
- (b) Gandhi's views on Swarajya.
- (c) Periyar's views on Justice.
- (d) Maulana Azad's views on Nation.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) राममनोहर लोहिया यांचा स्वातंत्र्य, समता व न्यायविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (ब) उदारमतवादी लोकशाहीविषयक डॉ. आंबेडकरांच्या विचारांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) एम. एन. रॉय यांचा आर्थिक विकासाचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- (ब) पंडित नेहरूंचे आधुनिक भारतासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) जयप्रकाश नारायण यांचे स्वराज्यविषयक विचार स्पष्ट करा.
(ब) लोकमान्य टिळकांचा राष्ट्रवादविषयक विचार स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) गांधीजीचा सर्वोदयविषयक विचार.
(ब) नेहरूचे समाजवादविषयक विचार.
(क) राजा राममोहन रॉय आणि उदारमतवाद.
(ड) पेरियर्सचे स्वातंत्र्यविषयक विचार.
5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) लोकमान्य टिळकांचे सामाजिक सुधारणेबाबत विचार.
(ब) गांधीजीची स्वराज्य संकल्पना.
(क) पेरियर्सचे न्यायाविषयक विचार
(ड) मौलाना आझाद यांचे राष्ट्रविषयक विचार.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-3002

M.A. (Part II) (Third Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C8 : Political Sociology

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Define the term Political Sociology. Discuss the origins of Political Sociology.

(b) Discuss the role of Ideology in Politics.

2. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Discuss the Military as apparatuses of state.

(b) What is Authority ? Discuss in detail the nature and types of Authority.

3. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Describe the meaning and nature of class.

(b) Critically examine the concept of Patriarchy.

P.T.O.

4. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Weber's Contribution to Political Sociology
- (b) Sources of Authority
- (c) End of Ideology
- (d) Meaning of Hegemony.

5. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Characteristics of Power
- (b) Types of Authority
- (c) State and Globalization
- (d) Relationship between Power and Authority.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) राजकीय समाजशास्त्र ही संज्ञा स्पष्ट करा. राजकीय समाजशास्त्राच्या उदयाची चर्चा करा.
- (ब) राजकारणातील विचारप्रणालीच्या भूमिकेची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) राज्याचे साधन म्हणून लष्कराची चर्चा करा.
- (ब) अधिकार म्हणजे काय ? अधिकाराच्या स्वरूप व प्रकारांची चर्चा करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) वर्ग या संकल्पनेचा अर्थ आणि स्वरूप विशद करा.
(ब) पितृशाही या संकल्पनेचे चिकित्सक परीक्षण करा.
4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) वेबरचे राजकीय समाजशास्त्रास योगदान
(ब) अधिकाराची उगमस्थाने
(क) विचारप्रणालीचा अंत
(ड) धुरीणत्वाचा अर्थ.
5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) सत्तेची वैशिष्ट्ये
(ब) अधिकारांचे प्रकार
(क) राज्य व जागतिकीकरण
(ड) सत्ता व अधिकार संबंध.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-3003

**M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICAL SCIENCE**

**PO-C9 : Theory of International Relations
(2013 PATTERN)**

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Examine in detail the theory of Morgenthau Liberalism and Neo-Liberalism in International Politics.
  - (b) Explain the characteristics of Behaviourism.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain the Feminist perspective in International Relations.
  - (b) Examine the constructivist theory in International Relations.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Discuss the Marxist view of International Relations.
  - (b) Explain the Environment theories of International Politics.

4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (a) Normative theory
  - (b) Conflict theories
  - (c) Classical geopolitics
  - (d) Positivist

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (a) Post Modernism
  - (b) Importance of International Politics
  - (c) Concept of Polarity
  - (d) Gender and International Politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) मॉर्गेनथॉचा राजकीय वास्तववादी सिद्धांत व नव-वास्तववादी सिद्धांतामधील फरकाचे परीक्षण करा.
  - (ब) वर्तनवादाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचा स्त्रीवादी परिप्रेक्ष्य स्पष्ट करा.
  - (ब) आंतरराष्ट्रीय संबंधातील रचनावाद सिद्धांताचे परीक्षण करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाबाबत्या मार्क्सवादी दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
  - (ब) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा पर्यावरणवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) प्रामाण्यवादी सिद्धांत
  - (ब) संघर्ष सिद्धांत
  - (क) अभिजात भूराज्यशास्त्र
  - (ड) प्रत्यक्षवाद.

5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- (अ) उत्तर आधुनिकतावाद
- (ब) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचे महत्व
- (क) ध्रुवीकरण संकल्पना
- (ड) लिंगभाव व आंतरराष्ट्रीय राजकारण.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-3004

**M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICAL SCIENCE**

PO-09 : Comparative Politics—II

(Bangladesh, Nepal, Pakistant and Sri Lanka)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (A) Examine the trend in electoral politics in Bangladesh.
  - (B) Explain the structure of party system in Sri Lanka.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (A) Discuss the tensions between Monarchy and Democracy in Nepal.
  - (B) Explain the structure of Legislature in Pakistan.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (A) Critically examine the role of history in the political process in Nepal.
  - (B) Explain the structure of executive in Nepal.

4. Attempt any *two* short notes : [10]
  - (A) Ethnic Conflict in Sri Lanka
  - (B) Poverty in Pakistan
  - (C) Women's Movement in Bangladesh
  - (D) Model of Economic in Nepal.

P.T.O.

5. Attempt any *two* short notes : [10]
- (A) Role of Bureaucracy in Nepal
(B) Issues of Minority in Pakistan
(C) Democracy Movement in Bangladesh
(D) Ethnic Conflict in Nepal.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) बांग्लादेशाच्या निवडणुक राजकारणांतील प्रवाहांचे परिक्षण करा.
(ब) श्रीलंकेतील पक्ष पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) नेपालच्या राजेशाही व लोकशाही मधील ताण तणावांची चर्चा करा.
(ब) पाकिस्तान मधील कायदे मंडळाची रचना स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही **एक** प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) नेपाळच्या राजकीय प्रक्रियेतील 'इतिहास' या घटकाच्या भूमिकेचे चिकित्सक परिक्षण करा.
(ब) नेपालमधील कार्यकारी मंडळाची रचना स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही **दोन** टिपा सोडवा : [10]
- (अ) श्रीलंकेतील वांशिक संघर्ष
(ब) पाकिस्तान मधील गरिबी
(क) बांग्लादेशातील स्त्री चळवळ
(ड) नेपाळमधील आर्थिक विकासाचे प्रारूप.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा सोडवा :

[10]

- (अ) नेपाळमधील नोकरशाहीची भुमिका
- (ब) पाकिस्तानमधील अल्पसंख्याकांच्या समस्या
- (क) बांग्लादेशमधील लोकशाही चळवळ
- (ड) नेपाळमधील वांशिक संघर्ष.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-3005

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper)

PO-10 : Indian Administration

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (1) Discuss the socio-economic challenges before Indian Administration.
  - (2) Discuss the civil service reform in the context of Liberalization.
2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (1) Explain the importance of Right to Information.
  - (2) Explain the importance of citizen charter.
3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (1) Evaluate the role of Prime Minister in Cabinet.
  - (2) Explain the role of Governor in State Administration.
4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (1) E-Governance
  - (2) Parliamentary Democracy
  - (3) Department of Finance
  - (4) 1935 Act in Indian Administration.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (1) Federalism
  - (2) Citizen Charter
  - (3) State Secretariat
  - (4) Political challenges before Indian Administration.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) भारतीय प्रशासनापुढील सामाजिक-आर्थिक आव्हानांची चर्चा करा.
  - (ब) उदारीकरणाच्या अनुषंगाने नागरी सेवेतील सुधारणांवर चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) माहितीच्या अधिकाराचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - (ब) नागरी सनदेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) मंत्रीमंडळातील पंतप्रधानाच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.
  - (ब) राज्यपालांची राज्य प्रशासनातील भूमिका स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) ई-शासन
  - (ब) संसदीय लोकशाही
  - (क) वित्त विभाग
  - (ड) भारतीय प्रशासनातील 1935या कायदा.

5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- (अ) संघराज्य
- (ब) नागरी सनद
- (क) राज्य सचिवालय
- (ड) भारतीय प्रशासनापुढील राज्यकीय आव्हाने.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-3006

M.A. (Part II) (III Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICAL SCIENCE (Optional)
PO-11 : Politics of Non-Democratic Regions
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (1) Explain the theories of non-democratic government.
  - (2) Explain the features of tyranny.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (1) Explain the process of Democratization.
  - (2) Explain the role of ideology in non-democratic regimes.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (1) Write an essay on issues of economic development in non-democratic regimes.
  - (2) State the features of democratic regimes.

4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (1) Leadership in non-democratic regime.
  - (2) Role of Media in non-democratic regime.
  - (3) Nature of Military regime
  - (4) Bureaucratic authoritarian regime.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]

- (1) Modern Sultanism
- (2) Issues of Economic development
- (3) Democratic regimes
- (4) Nature of Monarchical regimes.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) बिगरलोकशाही शासनाचे सिद्धांत स्पष्ट करा.
- (ब) जुलूमशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) लोकशाही करणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- (ब) बिगर लोकशाही राजवटीतील विचारप्रणालीची भूमिका स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) बिगर लोकशाही राजवटीतील आर्थिक विकासाच्या मुद्द्यांवर निबंध लिहा.
- (ब) लोकशाही राजवटीचे वैशिष्ट्ये सांगा.

4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (टिपा) : [10]

- (अ) बिगर लोकशाही राजवटीतील नेतृत्व
- (ब) बिगर लोकशाही राजवटीतील प्रसार माध्यमांची भूमिका
- (क) लष्करी राजवटीचे स्वरूप
- (ड) नोकरशाही अधिकारवादी राजवट

5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा (टिपा) : [10]

- (अ) आधुनिक सुलतानवाद
- (ब) आर्थिक विकासाचे प्रश्न
- (क) लोकशाही राजवट
- (ड) राजेशाही राजवटीचे स्वरूप.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-3007

M.A. (Part II) (Sem. III) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE (Optional Paper)

PO-12 : Research Methods in Political Science

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) All questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (i) State the steps involved in the scientific method of Political Research.
  - (ii) Define formulation of Research Problem. State the factors and the process of problem formulation.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (i) Explain the importance of variables in Research.
  - (ii) Explain the process of data analysis.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (i) What are the characteristics of good workable hypothesis ?
  - (ii) What is Empirical Research ? Explain types of empirical Empirical Research.

P.T.O.

4. Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Limitations of Library Research
- (ii) Explain qualitative and quantitative research
- (iii) Interview
- (iv) Types of references.

5. Attempt any *two* of the following : [10]

- (i) Field study
- (ii) Tabulation
- (iii) Co-relation
- (iv) Report writing.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (i) राजकीय संशोधनाच्या शास्त्रीय पद्धतीतील विविध संशोधनाचे टप्पे सांगा.
- (ii) समस्या सूत्रणाची व्याख्या करा. समस्या सूत्रणातील घटक व प्रक्रिया सांगा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (i) चल घटकांचे संशोधनातील महत्त्व स्पष्ट करा.
- (ii) तथ्य विश्लेषणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (i) उत्तम साध्य गृहितकाची वैशिष्ट्ये कोणती ?
- (ii) अनुभवनिष्ठ संशोधन म्हणजे काय ? अनुभवनिष्ठ संशोधनाचे प्रकार विशद करा.
4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (i) ग्रंथालयीन संशोधनाच्या मर्यादा
- (ii) गुणात्मक व संख्यात्मक संशोधन
- (iii) मुलाखत
- (iv) संदर्भाचे प्रकार.
5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (i) क्षेत्रीय अभ्यास
- (ii) सारणीकरण
- (iii) सहसंबंध
- (iv) अहवाल लेखन.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-4001

M.A. (Part II) (Sem. IV) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-C10 : Traditions of Political Thought

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* question of the following : [10]
  - (a) Explain the Plato's thoughts on Education.
  - (b) Discuss the Thomas Aquinas' thought of State.

2. Attempt any *one* question of the following : [10]
  - (a) Critically examine the Rousseau's social contract theory.
  - (b) Explain the John Stuart Mill's views on Representative Government.

3. Attempt any *one* question of the following : [10]
  - (a) Explain Gandhi's concept of Satyagraha.
  - (b) 'Machiavelli has been described as the first realist political thinker' ? Discuss.

P.T.O.

4. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Abu-Nasr-al-Farabis views on politics
- (b) Confucius's views on education
- (c) Frantz Fanon's Decolonization theory
- (d) Karl Marx's views on revolution.

5. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Hegel's views on Idealism
- (b) Hegel's thoughts on War
- (c) Locke's concept of property
- (d) Karl Marx's theory of class struggle.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) प्लेटोचे शिक्षणविषयक विचार स्पष्ट करा.
- (ब) थॉमस अँक्विनासचे राज्याबाबतच्या विचारांची चर्चा करा.

2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]

- (अ) रूसोच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे परिक्षण करा.
- (ब) जॉन स्टुअर्ट मिलचे प्रातिनिधीक शासनविषयक विचार स्पष्ट करा.

3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) गांधीजींची सत्याग्रह संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ब) 'मॅकियाव्हली हा राजकीय विचारातील पहिला वास्तववादी विचारवंत होय' चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) अबु नासेर अल्-फराबीचे राजकारणाविषयीचे विचार
- (ब) कन्फ्युशियसचे शिक्षणविषयक विचार
- (क) फ्रँटस फॅनन यांचा निर्वसाहतीकरणाचा सिद्धांत
- (ड) कार्ल मार्क्सचा क्रांतिविषयक विचार.
5. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्न लिहा : [10]
- (अ) हेगेलचे आदर्शवाद विषयक दृष्टीकोन
- (ब) हेगेलचे युद्धविषयक विचार
- (क) लॉकची मालमत्ता विषयक संकल्पना
- (ड) कार्ल मार्क्सचा वर्ग संघर्ष सिद्धांत.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-4002

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019
POLITICAL SCIENCE
(PO-C11 : Political Process in India)
(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Discuss the competitive multiparty system in India after 1990.
  - (b) Discuss the Dalit Politics in India.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Write the decline of Congress Parties dominance in Politics of India.
  - (b) State the causes of rise of Indian Farmers Movement.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Tate a brief review of the elections in period of 1990 to 2014.
  - (b) Explain the structure, functions and rights of Election Commission.

4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (a) Politics of Language
  - (b) The mixed economical model in India
  - (c) One party dominance system
  - (d) Causes of Inter-state disputes in India.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (a) Role of NGO's in Politics
  - (b) Election reforms in India
  - (c) OBC Politics
  - (d) Elections of 1967.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
  - (अ) भारतातील 1990 नंतरच्या स्पर्धात्मक बहुपक्ष पद्धतीची चर्चा करा.
  - (ब) भारतातील दलित राजकारणाची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
  - (अ) भारतीय राजकारणात काँग्रेस पक्षाचे वर्चस्व कमी होण्याची कारणे सांगा.
  - (ब) भारतातील शेतकरी चळवळीच्या उदयाची कारणे सांगा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. [10]
  - (अ) 1990 ते 2014 या कालखंडातील निवडणुकांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
  - (ब) निवडणूक आयोगाची रचना, कार्य व अधिकार स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]
  - (अ) भाषिक राजकारण
  - (ब) भारतातील संमिश्र अर्थव्यवस्थेचे प्रारूप

- (क) एकपक्ष प्रभुत्व पद्धती
- (ड) भारतातील आंतरराज्य विवादाची कारणे.

5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[10]

- (अ) स्वयंसेवी संस्थांची राजकारणातील भूमिका
- (ब) भारतातील निवडणूक सुधारणा
- (क) ओ.बी.सी. राजकारण
- (ड) 1967 ची निवडणूक.

Total No. of Questions—4]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-4003

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(PO-C12 : Political Participation)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Explain the role of public opinion in building political culture.

(b) Discuss the different agents of political socialization

2. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Explain the types of the Political Participation.

(b) Explain the characteristics of new social movements.

3. Attempt any *one* of the following : [10]

(a) Write in detail the measures undertaken to increase Womens Participation in Politics.

(b) What is meant by collective violence ? Write a features of collective violence.

4. Attempt any *two* of the following : [10]

(a) Meaning of Political Socialization

(b) Importance of Public Opinion

(c) Classification of Political Culture

(d) Role of media in Political participation.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]

- (a) Anti-Caste movement
- (b) Importance of Political Culture
- (c) Gender equality
- (d) Types of Social Movement.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

- सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) राजकीय संस्कृतीच्या निर्मितीतील लोकमताची भूमिका स्पष्ट करा.
  - (ब) राजकीय समाजिकरणाच्या विविध साधनांची चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) राजकीय सहभागाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - (ब) नव्या सामाजिक चळवळीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) महिलांचा राजकारणातील सहभाग वाढविण्यासाठी मोजण्यात आलेले विविध उपाय सविस्तर लिहा.
  - (ब) सामूहिक हिंसा म्हणजे काय? सामूहिक हिंसाचाराची वैशिष्ट्ये लिहा.

4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) राजकीय सामाजिकरणाचा अर्थ
(ब) लोकमताचे महत्त्व
(क) राजकीय संस्कृतीचे वर्गीकरण
(ड) राजकीय सहभागातील प्रसिद्धी माध्यमांची भूमिका.
5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) जाती अंताची चळवळ
(ब) राजकीय संस्कृतीचे महत्त्व
(क) लिंग समभाव
(ड) सामाजिक चळवळीचे प्रकार.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-4004

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

(Optional Paper)

PO-013 : Political Thought of Dr. Ambedkar

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Critically examine Dr. Ambedkar's views on Indian Nationalism.
  - (b) Explain Dr. Ambedkar's views on Buddhism.
2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Mention issues of criticism on Hindu religion by Dr. Ambedkar.
  - (b) Explain Dr. Ambedkar views on 'Representative Government'.
3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain Dr. Ambedkar's views on caste system of India.
  - (b) Critically examine Dr. Ambedkar's views on 'Liberal Democracy'.
4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (a) Views on 'Role of state' by Dr. Ambedkar
  - (b) Dr. Ambedkar Ideas of Socialism
  - (c) Dr. Ambedkar's views on 'Critique of caste system'
  - (d) Explain socio-political background of Dr. Ambedkar thought.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (a) Views on social equality by Dr. Ambedkar.
- (b) Explain the economic thoughts of Dr. Ambedkar.
- (c) Dr. Ambedkar's thought on Untouchability.
- (d) Dr. Ambedkar's thought on Social justics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) डॉ. आंबेडकरांचे भारतीय राष्ट्रवाद विचाराचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- (ब) डॉ. आंबेडकरांचे बुद्धवादासंबंधी विचार स्पष्ट करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) डॉ. आंबेडकरांनी हिंदू धर्मावरील केलेली टीका नमूद करा.
- (ब) डॉ. आंबेडकरांचे 'प्रतिनिधिक शासनासंबंधी विचार स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) डॉ. आंबेडकरांचे भारतातील जातिव्यवस्थेसंबंधी विचार स्पष्ट करा.
- (ब) डॉ. आंबेडकरांच्या उदारमतवादी लोकशाही विचारावर टिकात्मक परीक्षण करा.
4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
- (अ) डॉ. आंबेडकरांचे राज्यसंस्थेची भूमिका यावरील विचार.
- (ब) डॉ. आंबेडकरांचे समाजवादासंबंधी विचार.
- (क) डॉ. आंबेडकरांचे जातिव्यवस्थेसंबंधी टिकात्मक विचार.
- (ड) डॉ. आंबेडकरांचे विचारांची सामाजिक-राजकीय पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

5. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- (अ) डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक समतेसंबंधी विचार.
- (ब) डॉ. आंबेडकरांचे आर्थिक विचार स्पष्ट करा.
- (क) डॉ. आंबेडकरांचे अस्पृश्यतेसंबंधी विचार.
- (ड) डॉ. आंबेडकरांचे सामाजिक न्यायासंबंधी विचार.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-4005

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-014 : Party System in India (Optional)

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain the role of regional political parties in India.
  - (b) Discuss the Nationalist Movement and issues of representation.
2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Critically examine the role of left parties in Indian politics.
  - (b) Explain the communal politics in India.
3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (a) Explain the causes, decline of Congress Party.
  - (b) Discuss the rise of regional parties after 1980.
4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (a) Non-congressism
  - (b) Jansangh
  - (c) Bahujan Samaj Party
  - (d) Functions of Political Parties

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (a) Caste Based Representative
  - (b) Ideology of Communist Party
  - (c) Dominant Party System
  - (d) National Conference (J and K).

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(ii) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) भारतातील प्रादेशिक पक्षांची भूमिका स्पष्ट करा.
  - (ब) राष्ट्रीय चळवळ व प्रतिनिधित्वाचा प्रश्न यावर चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) भारतीय राजकारणातील डाव्या पक्षांची भूमिका यावर टिकात्मक परीक्षण करा.
  - (ब) भारतातील जमातवादी राजकारण स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) काँग्रेस पक्षाच्या न्हासाची कारणे स्पष्ट करा.
  - (ब) 1980 नंतरच्या प्रादेशिक पक्षांचा उगम यावर चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
  - (अ) गैर-काँग्रेसवाद
  - (ब) जनसंघ
  - (क) बहुजन समाज पक्ष
  - (ड) राजकीय पक्षांचे कार्ये

5. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- (अ) जातीवर आधारित प्रतिनिधित्व
- (ब) साम्यवादी पक्षाची विचारसरणी
- (क) प्रभावशाली पक्षपद्धती
- (ड) नॅशनल कॉन्फरन्स (जम्मू-कश्मीर).

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
---------------------	--

[5503]-4006

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE (Optional)

PO-15 : Conflict and Co-operation in Asia Pacific Region

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]

(A) Explain the Nuclear Policy of North Korea.

(B) Discuss the issues of conflict between USA and China.

2. Attempt any *one* of the following : [10]

(A) Explain the role of small power in Asia Pacific Region.

(B) Explain the China emerging as a major power in the world politics.

3. Attempt any *one* of the following : [10]

(A) Explain the economic resurgence as an important factor of New Regional Order.

(B) Discuss the issues of co-operation between Japan and China.

4. Attempt any *two* of the following : [10]

(A) Features of Asia Pacific Countries

(B) Need of North-South dialogue

(C) Issues of co-operation between China and India.

(D) Issues of conflict between USA and Russia.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (A) Role of Japan in United Nations
(B) Role of India in United Nations
(C) International politics in period of cold war
(D) USA emerging as a major power in the world politics.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) उत्तर कोरियाचे 'आण्विक धोरण' स्पष्ट करा.
(ब) अमेरिका व चीनमधील संघर्षाच्या मुद्द्यांवर चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) आशिया पैसिफिक विभागातील लघूसत्तांची भूमिका स्पष्ट करा.
(ब) जागतिक राजकारणांत चीनचा महासत्ता म्हणून झालेला उदय स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) नविन प्रादेशिक व्यवस्थेतील आर्थिक पुनरुत्थान एक महत्वाचा घटक स्पष्ट करा.
(ब) जपान व चीनमधील सहकार्याच्या मुद्द्यांची चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) आशिया पैसिफिक राष्ट्रांची वैशिष्ट्ये
(ब) उत्तर-दक्षिण संवादाची आवश्यकता
(क) चीन व भारत यांमधील सहकार्याचे मुद्दे
(ड) अमेरिका व रशिया यामधिल संघर्षाचे मुद्दे

5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

(अ) संयुक्त राष्ट्रातील जपानची भूमिका

(ब) संयुक्त राष्ट्रातील भारताची भूमिका

(क) शीतयुद्ध काळातील आंतरराष्ट्रीय राजकारण

(ड) जागतिक राजकारणांत अमेरिकेचा महासत्ता म्हणून झालेला उदय.

Total No. of Questions—5]

[Total No. of Printed Pages—3

Seat No.	
-------------	--

[5503]-4007

M.A. (Part II) (IV Semester) EXAMINATION, 2019

POLITICAL SCIENCE

PO-016 : Political Economy of India

(2013 PATTERN)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 50

N.B. :— (i) *All* questions are compulsory.

(ii) Figures to the right indicate full marks.

1. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (A) Explain the mixed economy model.
  - (B) Discuss the aims and achievements of Liberalization.

2. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (A) Explain the caste composition of classes in India.
  - (B) Discuss the nature of Ruling elite in India.

3. Attempt any *one* of the following : [10]
  - (A) Discuss the demerits of Globalization Process.
  - (B) Discuss the dominant coalition of the India state.

4. Attempt any *two* of the following : [10]
  - (A) Caste Composition in India
  - (B) Intra-state Inequalities
  - (C) The question of State Atonomy
  - (D) Politics of Middle class in India.

P.T.O.

5. Attempt any *two* of the following : [10]
- (A) Nature of Privatization in India
(B) Class Structure in India
(C) Alternative Model of Development
(D) Information of Working Class.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : 50

सूचना :— (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

(ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) संमिश्र अर्थव्यवस्थेचे प्रारूप स्पष्ट करा.
(ब) उदारिकरणाच्या ध्येय व प्राप्तीवर चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) भारतातील वर्गव्यवस्थेतील 'जातिरचना' स्पष्ट करा.
(ब) भारतातील सत्तारूढ अभिजनवर्गाचे स्वरूप, चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) खाजगीकरणातील प्रक्रियेतील दोषांवर चर्चा करा.
(ब) भारताच्या धरकराथातील प्रभावशाली आघाड्यावर चर्चा करा.
4. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा : [10]
(अ) भारतातील जातीव्यवस्था
(ब) आंतर-राज्य विषमता
(क) राज्यांच्या स्वायत्तेचा प्रश्न
(ड) भारतातील मध्यमवर्गाचे राजकारण.

5. खालीलपैकी कोणताही दोन प्रश्न सोडवा :

[10]

- (अ) भारतातील खाजगीकरणाचे स्वरूप
- (ब) भारतातील वर्गरचना
- (क) विकासाचे पर्यायी प्रारूप
- (ड) कामगारवर्गाचे असंहतिकरण.